

Суб'єкт-об'єктний аспект владних відносин за сучасних умов: вплив на політичний процес

УДК 323.2.02 (477)

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.15>

Федорчук Володимир Ярославович
здобувач
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
ORCID: 0009-0005-3548-0336

У статті досліджуються особливості суб'єкт-об'єктного аспекту владних відносин та визначається їх вплив на політичний процес за сучасних умов. Зокрема аналізується зміст суб'єкт-об'єктної взаємодії владних відносин, виокремлюються чинники, що обумовлюють суб'єкт-об'єктну природу владних відносин. Для дослідження проблематики статті автор використовує міждисциплінарний підхід, із застосуванням знань політичної, філософської, психологічної, соціологічної наук. За допомогою методів аналізу і систематизації наукових джерел розглядається специфіка суб'єкт-об'єктної взаємодії, виокремлюється діалектична єдність суб'єкта і об'єкта відносин, а також розглядається вплив чинників, які визначають особливості владних відносин і політичних процесів за сучасних умов.

Акцентується увага на динамічному характері цих відносин, передусім через вплив безпекових загроз, технологічного розвитку, глобалізаційних змін, трансформацій на рівні політичних систем окремих суспільств. Автор наголошує на тому, що відбувається адаптація політико-владних відносин та їх структурних компонентів до нових реалій, що позначається загалом на особливостях політичних процесів. Окремо приділяється увага питанню політичної суб'єктності. Аналізується положення про активізацію нових можливостей для суб'єктів щодо політичної участі через соціальні медіа та використання інших цифрових технологій. Разом з цим, це спричиняє нові виклики у вигляді політичних маніпуляцій та інших проблем, що можуть негативно позначатися на процесах демократичного розвитку суспільства. Динамічність владних відносин актуалізує потребу в переосмисленні підходів та напрямів управління, які спрямовані на зміцнення демократичних інститутів та практики. Наголошується, що аналіз взаємодії суб'єктів і об'єктів владних відносин, їхнього впливу на сучасний політичний процес, закладають перспективи для подальшого наукового дослідження проблеми політичної влади, владних відносин, політичної суб'єктності в сучасних реаліях.

Ключові слова: влада, владні відносини, політика, суб'єкти владних відносин, об'єкти владних відносин, політичний процес, політичні відносини, політична участь, політичні зміни, трансформація, демократія.

Вступ. Відносини влади за сучасних реалій зазнають впливу низки чинників, серед яких безпекові загрози, глобалізаційні процеси, розвиток інформаційно-комунікативних та інших технологій, соціальні та політичні трансформації, що позначаються на характері політичних процесів. Сучасні держави стикаються з новими викликами в управлінні політичними процесами, де важливу роль відіграють взаємозв'язки між державними органами, міжнародними акторами, громадянським суспільством, економічними суб'єктами тощо. Дослідження суб'єкт-об'єктного аспекту владних відносин спрямовує увагу на осмислення змін у політичних процесах. Зокрема потребує осмислення суб'єкт-об'єктна природа владних відносин, вивчення питання політичної суб'єктності та чинників, які впливають на ефективність політичної влади та управління. Урахування цих аспектів є важливим для розвитку демократії, забезпечення демократичної участі громадян та інших напрямів, що сприяють адаптації держави і суспільства до сучасних змін.

Мета статті – розкрити особливості суб'єкт-об'єктного аспекту владних відносин та визначити їх вплив на політичний процес за сучасних умов розвитку суспільства. Відповідно, завданнями наукової розвідки є аналіз змісту суб'єкт-об'єктної вза-

ємодії владних відносин, виокремлення чинників, що впливають на суб'єкт-об'єктну природу владних відносин, а також на демократичні практики та ефективність політичних рішень.

Методи дослідження. Для дослідження проблематики статті використано міждисциплінарний підхід, із використанням знань політичної, філософської, психологічної, соціологічної та правової наук. За допомогою методів аналізу і систематизації наукових джерел розглянуто специфіку суб'єкт-об'єктної взаємодії, виокремлено діалектичну єдність суб'єкта і об'єкта відносин, а також розглянуто вплив чинників, що визначають особливості владних відносин і політичних процесів за сучасних умов. Феномен влади, його різні вияви досліджується у працях зарубіжних і вітчизняних дослідників. Для висвітлення питання суб'єкт-об'єктного аспекту було проаналізовано напрацювання вітчизняних вчених, зокрема В. Бабки, У-Ю. Богайчук, А. Краснякової, П. Кузьміна, О. Мироненка, Т. Нагорняк, Н. Наталіної, М. Польового. О. Третьяка, О. Чальцевої та інших дослідників, у яких розкриваються питання владних відносин, їх суб'єкт-об'єктної природи, політичного впливу, політичної суб'єктності.

Виклад основного матеріалу. Одним із аспектів владних відносин є наявність їх суб'єкт-

об'єктного характеру. У політичній науці феномен влади розглядається як один із видів соціальної взаємодії, до якої залучені різні актори. У цій взаємодії виокремлюється суб'єкт, який прагне здійснити вплив на дії і поведінку іншого – об'єкта, з метою отримати очікуваний результат. Саме здатність і можливість суб'єкта впливати на поведінку інших є однією із базових умов реалізації влади. Як можна побачити, одним із ключових питань у відносинах влади є вплив. У сучасній науці акцентується увага на універсальності поняття впливу, що дозволяє дослідникам використовувати його для позначення множинності взаємодій, які відбуваються у суспільстві й визначаються законами і закономірностями його розвитку. Відповідно, науковці виокремлюють і різні види суспільного впливу: економічний, медійний, соціальний, культурний, психологічний та інші. Політичний вплив також є одним із видів суспільних впливів й стосується розмаїття взаємодії у політичній сфері суспільства, зумовлюється закономірностями політичного розвитку.

У політичній науці політичний вплив розглядається як центральний елемент влади та управління [1, с. 10]. В.Бабка надає таке визначення політичного впливу: «це процес взаємодії суб'єктів політичної системи, виражений в діях агента впливу, метою та/або наслідком яких є зміна поведінки, поглядів, почуттів адресата впливу в середовищі політичного буття чи зміна самого середовища» [1, с. 11]. У розрізі обраної проблематики статті слушною є думка вищезгаданого дослідника про те, що «з одного боку категорія політичного впливу «розкриває зміст реалізації влади, а з іншого – є способом взаємодії суб'єктів політичного життя» [1, с. 11].

Досліджуючи співвідношення між поняттями влади, впливу і управління, науковець доходить висновків про те, що: «влада передбачає можливість впливу, водночас «не кожний прояв впливу є владою в прямому значенні цього слова»; владі притаманна диспозиція, здатність впливати, а політичний вплив пов'язаний із дією, процесом; вплив має універсальний характер і притаманний будь-якій взаємодії; суб'єктом політичного впливу може бути носій владних повноважень і суспільство, соціальні групи; вплив може бути нетривалим і не має механізми прямого силового примусу; вплив має деперсоналізований характер; результат політичного впливу – зміни стану, дій об'єкта, його оточення; результат влади – підкорення об'єкту [2, с. 359–360].

Владні відносини, як вже вище зазначено, у своїй структурі мають суб'єкта (ініціатор взаємодії; агент впливу) і об'єкта (адресат впливу). Відповідно, суб'єкт влади втілює в собі «початок» влади та владних відносин. У політичній науці виокремлюють поняття суб'єкт і об'єкт політики. Перше

поняття в енциклопедичній літературі тлумачиться як «діюча особа, соціальна група, організація, які, керуючись тими чи іншими інтересами й використовуючи певні політичні засоби, виявляють себе у сфері політики» [9, с. 342]. Також у розумінні суб'єкта політики дослідниками наголошується, що це «ініціатор і носій предметно-практичної діяльності, що спричиняє певні зміни в політичних відносинах суспільства; особа, організація або соціальна група, які усвідомлюють цілі і завдання політичної діяльності, відносно самостійно беруть участь у політичному житті» [5, с. 4]. Відповідно, об'єктом політики є «особа, соціальна група, організація, а також суспільні явища, процеси й ситуації, на які спрямовані діяльність і вплив політичних суб'єктів» [9, с. 342]. Серед об'єктів політичної влади «сфери суспільного життя (економічна, духовна, соціальна, науково-технічна та інші), загалом суспільство» [3, с. 70].

Зазначимо, що проблематика суб'єктності у політичній сфері привертає увагу філософів, психологів, соціологів, дослідників інших наук. Це позначається на розмаїтті підходів та поглядів у наукових дискусіях. Так, А.Краснякова виокремлює декілька підходів серед науковців, у межах яких розглядається питання становлення політичної суб'єктності. Ці групи, на наш погляд, формують декілька аспектів дослідження: загальнотеоретичний (філософське, політологічне, соціально-філософське осмислення, де акцентується увага на сутності самого поняття політичної суб'єктності, а також ознаках та структурних елементах, чинниках та особливостях процесу її становлення та розвитку); психологічний, у межах якого вивчається особистість як суб'єкт політичної активності (участі, дії, взаємодії); соціологічний, де політична суб'єктність досліджується на рівні соціальних груп і інститутів (соціальні спільноти, політичні партії, громадські об'єднання тощо); комунікативний (де аналізується вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на політичну соціалізацію та політичну культуру, «становлення політичної суб'єктності кіберпокоління» [5, с. 2–3].

На деяку дискусійність поглядів науковців у вивченні питання політичної суб'єктності вказує філософське і політологічне його трактування. Водночас вище згадана науковиця спільним у обох науках називає визначення належності до суб'єкта політики «окремого громадянина і певної соціальної групи, яка цілеспрямовано діє в політиці» і те, що «провідним критерієм ... є результативна політична дія, в процесі якої здійснюється вплив суб'єкта на політичні процеси, а під політичною суб'єктністю розуміють здатність суб'єкта викликати політичні зміни» [5, с. 4].

Продовжуючи цю логіку, У-Ю. Богайчук підкреслює, що «суб'єктом політичної влади є безпосередній носій влади, який організовує поведінку об'єкта

владними засобами відповідно до інтересів цього об'єкта» [3, с. 70].

Проблему теоретико-методологічного осмислення поняття політичної суб'єктності та дотичних категорій у сучасній науці розглядають Т.Нагорняк, Н.Наталіна, М.Польовий. Також дослідники доводять доцільність використання синергетичної парадигми для вивчення суб'єктності політичних акторів у новому світопорядку й визначають для характеристики нелінійності сучасних політичних процесів тренд «безсуб'єктності», обґрунтовуючи методологію його дослідження [7].

Аналізуючи політичні відносини, відносини влади через призму суб'єкт-об'єктної взаємодії, варто підкреслити, що суб'єкт і об'єкт політики співіснують у діалектичній єдності. Науковці пояснюють це тим, що взаємодія відбувається за реальних умов, які пов'язані з різними сферами суспільства – економічною, правовою, соціальною, культурною, які здатні до змін і, відповідно впливають на дії й діяльність суб'єкта, який під впливом цих умов може набути статусу об'єкта впливу цих умов. Також, розглядаючи політичну сферу як конкуренцію різних політичних сил, суб'єкт політики може отримати статус об'єкта впливу інших політичних сил, які є його опонентами. Це стосується і взаємодії між правлячими та опозиційними політичними силами. Також різні соціальні групи (територіальні, регіональні, класові, демографічні тощо) та окремі громадяни є суб'єктами політики. Разом з цим, вони самі і відносини, до яких вони долучені, можуть виступати як об'єкти владного впливу. Трансформація об'єкта на суб'єкт політики може бути обумовлена низкою причин, серед яких демократизація політичної системи і політичних відносин; кризи, війна, революційні події в державі та інші.

Якщо мова йде про демократичну систему політичних відносин, то їх характер обумовлює довіра до влади, ступінь легітимності влади у суспільстві. Останнє позначається на сприйнятті органів влади та підтримці їх політики з боку громадян у вигляді виконання владних розпоряджень, також у показниках соціальної напруги та протестних настроїв у суспільстві та інших.

У науковій літературі існують різні підходи щодо класифікації суб'єктів. Автори «Політологічного енциклопедичного словника» до суб'єктів і об'єктів політики відносять: особу; політичних лідерів; політичну еліту; соціальну спільноту; етнонаціональну спільноту; громадські організації і рухи; політичні партії; державу [9, с. 342]. Кожний із учасників суб'єкт-об'єктної взаємодії здатний виявляти активність у діалектичній єдності як суб'єкта, так і об'єкта політики.

Згідно іншого підходу виокремлюють первинні і вторинні суб'єкти влади. До групи первинних суб'єктів відносять «народ як єдине джерело влади

в державі, що здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та місцевого самоврядування» [3, с. 70]. Також науковці зауважують про неоднорідність поняття народ і включають до нього великі соціальні спільноти. Групу вторинних суб'єктів влади утворюють малі соціальні групи, асоційовані групи, групи інтересів тощо [3, с. 70].

Викликає науковий інтерес класифікація суб'єктів політичного впливу, запропонована В. Бабкою. Науковець виокремлює інституціоналізовані і неінституціоналізовані суб'єкти. До перших зараховує постійно діючі інститути та організації [1, с. 13]. До групи неінституціоналізованих, які характеризуються певною епізодичністю політичного впливу, дослідник включає соціальні спільноти та соціальні групи, представників експертного середовища, лідерів думок та інших [1, с. 13].

Вище згаданий дослідник звертається до ідей Р. Мертон. Зокрема, до типології індивідуальних агентів впливу за масштабом їхньої впливовості. Мова йде про локальний тип агентів впливу, у фокусі уваги яких «місцеві проблеми та задоволення своїх інтересів на регіональному рівні (місцеві, регіональні еліти)» [цит за: 1, с. 13]. Другий тип – «космополітичний тип агентів впливу, які зорієнтовані на широке коло проблем та інтересів (еліти й лідери загальнодержавного та світового рівня)» [цит за: 1, с. 13]. Також за сферами впливу Р.Мертон вказує на «мономорфний (експерти певної сфери діяльності, компетенція яких не поширюється на інші галузі ухвалення рішень) та поліморфний (персон найвищого рангу, які користуються впливом у різних, часто не пов'язаних між собою сферах типи впливових осіб)» [Цит. за: 1, с. 13].

Залежно від рівня впливу, функцій та сфери діяльності, можна виокремити такі групи суб'єктів владних відносин: за рівнем повноважень (державні органи влади (законодавча, виконавча та судова гілки влади); органи місцевого самоврядування; громадські об'єднання, політичні партії; за сферою впливу: політичні (уряд, партії, організації громадянського суспільства); економічні (бізнес-структури, фінансові установи); соціальні (неурядові організації, профспілки); за рівнем легітимності: офіційні, що діють на підставі законодавства; тінюві або неформальні групи впливу.

За ступенем реалізації потенційної суб'єктності у політико-владних відносинах громадяни можуть виконувати такі типи політичних ролей: громадяни як об'єкти політики; громадяни, які епізодично долучаються до політичної практики; громадяни, які є членами суспільно-політичної організації; громадські та політичні діячі; професійні політики; політичні лідери [12].

За характером дій виокремлюють таких учасників політичного процесу: лідери, активісти, послідовники і лідери громадської думки. Лідери здатні очолити політичні рухи через свою мотивацію,

авторитет або соціальний статус. Активісти діють як посередники між лідерами та їхніми послідовниками. Вони впливають на політичне життя та пересічних учасників політичного процесу, здатні змінити стратегію і тактику політичної діяльності й активно підтримують діяльність політиків. Послідовники висловлюють прихильність та підтримку ідей свого лідера, водночас можуть не мати чітко сформованої власної політичної позиції, є менш активними порівняно з активістами. Лідери думок (журналісти, блогери, експерти, аналітики) здатні привернути увагу завдяки експертним оцінкам, визначати напрями політичних дискусій, формувати суспільні настрої, впливати на політичні процеси, підсилити емоційне сприйняття політичних питань, використовуючи засоби масової комунікації [12].

Політична суб'єктність може набувати індивідуальної та колективної форми. До індивідуальної форми суб'єктності в політичних відносинах можна віднести громадянську активність і політичну участь; вплив лідерів думок і громадських активістів; політична мобілізація (окремі індивіди можуть брати на себе роль «агітаторів» чи «мобілізаторів», залучаючи інших до участі у політичних діях). Варто додати, що мобілізація учасників може стимулювати до нових форм політичної активності й змінювати структуру політичної участі. Колективні форми політичної суб'єктності відображають вплив груп, організацій, партій чи інших соціальних об'єднань на політичні процеси. Мова йде про колективну мобілізацію ресурсів, співпрацю суб'єктів та їхню спільну діяльність. Це: політичні партії, громадські організації та соціальні рухи, ідеологічні рухи та організації, інститути громадянського суспільства як колективна суб'єктність.

Важливу роль у формуванні політичної суб'єктності в останні часи відіграють соціальні мережі та цифрові платформи. Вони створюють нові можливості для окремих громадян, сприяють трансформації індивідуальних форм політичної суб'єктності у колективні, появи нових форм політичної участі, зокрема онлайн-активізм, підписання електронних петицій, краудфандинг та інші. У цьому контексті В.Беннетт та О.Сегерберг відмічають поєднання логіки колективних дій і колективної ідентичності й менш знайомої – логіки з'єднувальної дії на основі персоналізованого обміну повідомленнями у мережах [15].

Особливості політичних і владних відносин визначаються низкою чинників, що безпосередньо впливають й на суб'єктів владних відносин. Зокрема це політичні умови (тип політичного режиму; політична стабільність у державі та особливості функціонування політичних інститутів; вплив зовнішньої політики та міжнародних організацій); економічна ситуація (рівень розвитку національної економіки; проблема економічної про-

зорості; вплив глобальних ринків та економічних криз); соціальні чинники (рівень довіри громадян до владних органів; ступінь активності та участі громадян у політичному житті; освіченість та обізнаність населення; вплив мас-медіа тощо); правове середовище (механізми контролю та підзвітності влади; ефективність судової системи, дотримання принципів верховенства права; захист прав і свобод людини); культурні чинники (досвід формування та реалізації політичної влади; традиції та національні особливості реалізації публічної політики; вплив релігії та культурних норм на політичні та управлінські процеси); розвиток сучасних технологій (діджиталізація управлінських процесів; забезпечення кібербезпеки та захисту інформаційних систем; розвиток електронного урядування) тощо. Дослідники виокремлюють низку трансформацій у соціальній організації, символічній структурі та функціях публічної сфери під впливом цифровізації й розвитку соціальних мереж [16].

Сучасні українські реалії характеризуються помітним впливом низки викликів, серед яких варто виокремити такі: війна та безпекові загрози, вплив глобальних процесів та криз (економічних, соціальних, екологічних); корупційність та політичний тиск; обмеженість ресурсів для реалізації програм розвитку; недосконалість законодавства, що створює можливості для маніпуляцій та інші. Конкретизуючи особливості суб'єкт-об'єктної взаємодії у системі політико-владних відносин в Україні та спираючись на суб'єктно-діяльнісний і конфліктно-дискурсний підходи, П.Кузьмін вказує на складність та суперечливий характер становлення і розвитку інституціональних суб'єктів владних відносин у вітчизняних умовах. Зокрема, дослідник виокремлює проблеми фаховості, мотивації суб'єктів політичної діяльності, асинхронність дій [6, с. 13]. Також спостерігається проблема з оновленням діяльності владних і управлінських органів держави, продовжується стереотипне виконання певних функцій і задач новоствореними політичними структурами. Актуальною залишається проблема взаємодії інституціональних суб'єктів політичної діяльності, коли суб'єкти владних відносин національного і регіонального рівнів стикаються із недосконалістю нормативно-правової бази, зміною апарату владних структур, нестабільністю суспільно-політичної ситуації тощо [6, с. 13]. З огляду на специфіку українського політичного поля, П.Кузьмін приділяє увагу явищам, що позначаються на владних відносинах, зокрема бюрократії, корпоративізму, ролі груп інтересів. На його думку простежується «тенденція політизації бюрократії, що пов'язується ... з можливостями бюрократії брати участь у розподілі та розміщенні ресурсів, ... з професіоналізмом цієї соціальної групи» [6, с. 14].

Необхідно зауважити, що соціальні групи можуть посилювати свою політичну суб'єктність,

ставати більш активними у системі політико-владних відносин у зв'язку зі зміною політичної системи, її демократизацією, збільшенням можливостей для участі у політичному житті країни. Заслугує на увагу у цьому питанні роль держави у формуванні та розвитку політичної суб'єктності громадян, що виявляється у забезпеченні правових умов для участі громадян у політичному житті, створенні інструментів для навчання, інформування та мотивації громадян до активної політичної діяльності. Серед пріоритетних аспектів цього питання можна виокремити зокрема:

- створення правового поля, яке визначає та забезпечує реалізацію і захист політичних прав та свобод громадян, прозорість, справедливість та рівність у виборчому процесі, стимулює політичну активність;

- значення політичної освіти та виховання, розвиток та підтримка діяльності освітніх інститутів та установ; проведення просвітницьких кампаній з політичної проблематики; проведення освітніх заходів, що сприяють політичній обізнаності громадян та стимулюють усвідомлення свого значення у прийнятті політичних рішень, відповідальності за політичний вибір тощо;

- забезпечення прозорості та підзвітності влади через проведення моніторингу політичних процесів, підзвітність органів влади та взаємодія з громадянським суспільством (громадські обговорення і консультації, громадські ради, національні форуми та інші), що формує довіру до політичної влади з боку громадян і сприяє ефективній комунікації між державою та суспільством, розширює межі політичної активності та формує практичний досвід участі у політичному житті;

- створення соціальних умов для розвитку політичної суб'єктності, а саме підтримка та забезпечення принципів, цінностей демократії та правової держави, забезпечення стабільності інститутів демократії, визначення правового статусу опозиційних сил, свободи мас-медіа, подолання соціальних бар'єрів, що у комплексі формують і забезпечують середовище для вільного та усвідомленого політичного вибору;

- сприяння розвитку та використанню технологій для підвищення політичної суб'єктності (створення онлайн-платформ для подачі петицій, електронних голосувань, організації громадських слухань, доступу до онлайн-ресурсів для політичної самоосвіти, до інформації про діяльність державних установ та політичних партій, що підвищує рівень як інформаційної, так і політичної грамотності та сприяє участі громадян у політичних дискусіях).

Вирішення вище окреслених та інших питань з боку держави впливає на розвиток індивідуальної та колективної політичної суб'єктності, усвідомленню можливостей і значення ролі громадян,

громадянського суспільства, їх партнерської взаємодії з державою, що загалом відповідає демократичним принципам та є необхідною умовою для розвитку стабільної демократії. Реалізація визначених вище аспектів потребує реалізації вже започаткованих реформ, перегляду та певного оновлення принципів і механізмів управління, що у комплексі створюють умови для ефективної взаємодії між громадянами та державою.

Висновки. Суб'єкт-об'єктний аспект владних відносин є одним із важливих для розуміння політичних процесів у сучасному світі. Динамічний характер владних відносин зумовлюється низкою чинників, серед яких безпекові загрози, технологічний розвиток, глобалізаційні зміни, трансформації політичних систем окремих суспільств та інші. Взаємодія між суб'єктами і об'єктами цих відносин не є статичною: постійно відбувається адаптація до нових реалій, що позначається безпосередньо і на сторонах цієї взаємодії, й загалом на політичних процесах. Політичні суб'єкти, від окремих громадян до організацій, мають вплив на політику через різноманітні канали зв'язків. Врахування цього сприяє розумінню характеру та напрямів політичних змін та процесів. Для демократичних режимів притаманний процес розширення політичної суб'єктності, що супроводжується виникненням нових можливостей для участі через соціальні медіа та використання інших цифрових технологій. Разом з цим, це спричиняє нові виклики, серед яких політичні маніпуляції, політизація медіа, тенденції зменшення прозорості в управлінні та інші, що може негативно позначатися на демократичних процесах.

Сучасні тренди політичного життя, особливості владних відносин актуалізують потребу швидкого реагування на виклики та загрози, проведення реформ, що загалом сприятиме адаптованості та ефективності взаємодії суб'єктів і об'єктів окреслених відносин. Зокрема, для українських реалій це стосується регулювання нормативно-правової сфери, питань виборчого процесу, механізмів забезпечення прав людини, антикорупційної діяльності, зміцнення демократичних інститутів та інших.

Осмислення взаємодії суб'єктів і об'єктів владних відносин, їхнього впливу на політичний процес закладають перспективи для подальшого дослідження проблеми політичної суб'єктності в сучасних умовах, серед яких вивчення впливу таких чинників, як безпекові загрози та вплив міжнародних акторів, на політико-владні відносини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабка В.Л. Історична пам'ять як фактор політичного впливу в незалежній Україні: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 – політична культура та ідеологія. Ніжин, 2016. 249 с.
2. Бабка В.Л. Політичний вплив: характерні риси та особливості. *Науковий часопис НПУ імені*

М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Спец. вип. С. 358–366.

3. Богайчук У.-Ю.В. Сутнісні характеристики поняття «влада». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 5. С. 67–72.

4. Гнатюк М.М. Міжнародний актор та політична суб'єктність у дискурсі реалістського і ліберального підходів. *Наукові записки НаУКМА*. 2014. Т. 160: Політичні науки. С. 44–48.

5. Краснякова А.О. Політична суб'єктність: умови становлення та ознаки розвитку. *Проблеми політичної психології*. 2014. Вип. 1. С. 45–55. URL: <https://surl.li/dcwosq>

6. Кузьмін П. Політична діяльність: теоретичні засади та практика сучасної України: автореф. дис. ... д-ра політ. наук. Одеса, 2008. 34 с.

7. Нагорняк Т.Л., Наталіна Н.О., Польовий М.А. Політична суб'єктність в умовах формування нового світопорядку. *Політологічний вісник*. 2021. № 87. С. 218–240.

8. Петренко І.І., Салтовський О.І., Федорченко В.М., Коршук Р.М. Політична суб'єктність та десуверенізація: уроки гібридної агресії Росії проти України. *Регіональні студії*. 2023. Випуск 32. С. 134–139.

9. Політологічний енциклопедичний словник / упорядн. В.П. Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. К.: Генеза, 1997. 736 с.

10. Постоловська О.О. Суб'єктність політичної еліти: до визначення поняття. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 18. С. 59–64.

11. Суб'єктність України в сучасному світі: оцінки, стратегії, прогнози. Аналітична доповідь / за ред. О. М. Майборода. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с.

12. Сучасні політичні технології: що це, які особливості і зв'язок з маркетингом. Українське радіо. Міжнародний фонд «Відродження». 27.08.2019 р. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=90070>

13. Третяк О. Політичні інститути, владні відносини, політичні комунікації та політичні трансформації: контексти взаємодії в класичному поняттєвому просторі публічної сфери політики. Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках. 2023. Вип. 6(2). С. 150–157.

14. Чальцева О. Публічні актори: у пошуках суб'єктності. *Evropský politický a právní diskurz*. 2017. Sv. 4, Vyd. 2. С. 14–20.

15. Bennett W.L., Segerberg, A. (2012) The logic of connective action. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768.

16. Enjolras, B., Steen-Johnsen, K. (2022). The Digital Transformation of the Political Public Sphere: a Sociological Perspective, in: *Institutional Change in the Public Sphere*. PP. 99–117. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110546330-006>

REFERENCES:

1. Babka V.L. Istorychna pam'iat yak faktor politychnoho vplyvu v nezalezhnii Ukraini : dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.03 – politychna kultura ta ideolohiia. Nizhyn, 2016. 249 s. [Ukrainian].

2. Babka V.L. Politychnyi vplyv: kharakterni rysy ta osoblyvosti. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. Seria 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2014. Spets. vyp. S. 358–366. [Ukrainian].

3. Bohaichuk U.-Yu.V. Sutnisni kharakterystyky poniattia «vlada». *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seria 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2011. Vyp. 5. S. 67–72 [Ukrainian].

4. Hnatiuk M.M. Mizhnarodnyi aktor ta politychna subiektnist u dyskursi realistskoho i liberalnoho pidkhodiv. *Naukovi zapysky NaUKMA*. 2014. T. 160: Politychni nauky. S. 44–48 [Ukrainian].

5. Krasniakova A.O. Politychna subiektnist: umovy stanovlennia ta oznaky rozvytku. *Problemy politychnoi psykholohii*. 2014. Vyp. 1. S. 45–55. URL: <https://surl.li/dcwosq> [Ukrainian].

6. Kuzmin P. Politychna diialnist: teoretychni zasady ta praktyka suchasnoi Ukrainy: avtoref. dys. ... d-ra polit. nauk. Odesa, 2008. 34 s. [Ukrainian].

7. Nahorniak T.L., Natalina N.O., Polovyi M.A. Politychna subiektnist v umovakh formuvannia novoho svitoporiadku. *Politolohichniy visnyk*. 2021. № 87. S. 218–240 [Ukrainian].

8. Petrenko I.I., Saltovskiy O.I., Fedorchenko V.M., Korshuk R.M. Politychna subiektnist ta desuverenizatsiia: uroky hibrydnoi ahresii Rosii proty Ukrainy. *Rehionalni studii*. 2023. Vypusk 32. S. 134–139 [Ukrainian].

9. Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk / uporiadn. V.P. Horbatenko; zare. Yu.S. Shemshuchenka, V.D. Babkina, V.P. Horbatenka. K.: Heneza, 1997. 736 s. [Ukrainian].

10. Postolovska O.O. Subiektnist politychnoi elity: do vyznachennia poniattia. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. Seria 22: Politychni nauky ta metodyka vykladannia sotsialno-politychnykh dystsyplin. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 2015. Vyp. 18. S. 59–64. [Ukrainian].

11. Subiektnist Ukrainy v suchasnomu sviti: otsinky, stratehii, prohnozy. *Analichna dopovid / za red. O.M. Maiborody*. Kyiv: Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2020. 88 s. [Ukrainian].

12. Suchasni politychni tekhnolohii: shcho tse, yakі osoblyvosti i zviazok z marketynhom. *Ukrainske radio*. Mizhnarodnyi fond «Vidrodzhennia». 27.08.2019 r. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=90070> [Ukrainian].

13. Tretiak O. Politychni instytuty, vladni vidnosyny, politychni komunikatsii ta politychni transformatsii: konteksty vzaiemodii v klasychnomu poniattievomu prostori publichnoi sfery polityky. *Epistemolohichni doslidzhennia v filosofii, sotsialnykh i politychnykh naukakh*. 2023. Vyp. 6(2). S. 150–157. [Ukrainian].

14. Chaltseva O. Publichni aktory: u poshukakh subiektnosti. Evropský politický a právní diskurz. 2017. Sv. 4, Vyd. 2. S. 14–20. [Ukrainian].

15. Bennett, W.L., Segerberg, A. (2012) The logic of connective action. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768.

16. Enjolras, B., Steen-Johnsen, K. (2022). The Digital Transformation of the Political Public Sphere: a Sociological Perspective, in: *Institutional Change in the Public Sphere*. PP. 99–117. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110546330-006>

Subject-object aspect of power relations under modern conditions: impact on the political process

Fedorchuk Volodymyr Yaroslavovych

Applicant

Dragomanov Ukrainian State University

Pirogova str., 9, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0009-0005-3548-0336

The article examines the features of the subject-object aspect of power relations and determines their impact on the political process under modern conditions of social development. In particular, the content of subject-object interaction of power relations is analyzed, factors that determine the subject-object nature of power relations are identified. To study the problems of the article, the author uses an interdisciplinary approach, using knowledge of political, philosophical, psychological, sociological and legal sciences. Using methods of analysis and systematization of scientific sources, the specifics of subject-object interaction are considered, the dialectical unity of the subject and object of relations is identified, and the impact of factors that determine the features of power relations and political processes under modern conditions is also considered.

The emphasis is on the dynamic nature of these relations, primarily due to the impact of security threats, technological development, globalization changes, and transformations at the level of political systems of individual societies. The author emphasizes that these relations and their structural components are adapting to new realities, which generally affects the features of political processes. Separate attention is paid to the issue of political subjectivity. The provision on the emergence of new opportunities for subjects regarding political participation through social media and the use of other digital technologies is analyzed. At the same time, this causes new challenges in the form of political manipulations and other problems that can negatively affect the processes of democratic development.

The dynamism of power relations actualizes the need to rethink approaches and directions of governance aimed at strengthening democratic institutions and practices. It is emphasized that the analysis of the interaction of subjects and objects of power relations, their influence on the modern political process, lays the foundations for further scientific research into the problem of political power, power relations, and political subjectivity in modern realities.

Key words: power, power relations, politics, subjects of power relations, objects of power relations, political process, political relations, political participation, political changes, transformation, democracy.